

THẢO LUẬN NHÓM NGƯỜI DÂN

Người điều hành: Nguyễn Thị Văn

Thư ký: Bùi Thị Hạnh

Địa điểm: Xóm 1, thôn Trúc Ly, Xã Võ Ninh, Quảng Ninh, Quảng Bình

Thành phần tham dự:

1. Đoàn Thị Bình, 57 tuổi, làm ruộng
2. Lê Thị Bích, 65 tuổi, làm ruộng
3. Phạm Thị Máng, 76 tuổi, làm ruộng
4. Lê Thị Hoa, 61 tuổi, làm ruộng
5. Lê Thị Sen, 72 tuổi, làm ruộng
6. Phạm Xuân Hiền, 60 tuổi, làm ruộng
7. Lê Văn Tý, 50 tuổi, làm ruộng
8. Trần Xuân Hiên, 62 tuổi, bộ đội phục viên

NỘI DUNG

H: Lịch sử hình xóm làng?

Đ3: Từ đời ông bà sống bằng nghề sông, nép bên sông, làng ngụ cư, không có ruộng đất. Từ sau khi cánh mạng về thì có ruộng chia thì mới làm ruộng.

H: Xa xưa có ai biết được làng hình thành từ năm nào không?

Đ8: Các ông tầm 85 tuổi thì mới biết được chứ lớp sau thì ít ai biết.

Đ6: Từ thế kỷ 19

Đ5: Từ xa xưa không có đất làm nhà, ở trên đò. Đời ông, đời bà chết đói nhiều.

Đ3: Cải cách ruộng đất mới có ruộng lên ở.

Đ5: Nhờ Đảng, nhờ cải cách ruộng đất mới có đất làm, nhưng đất xấu lắm.

H: Tóm lại gốc gác trước kia làm chài lưới, sông nước?

Đ2: Dưới sông nước

Đ5: Lúc trước người mất còn phải mua đất để mà chôn.

H: Khi các bác còn trẻ thì đã lên bờ rồi đúng không ạ?

Đ4: Lên bờ rồi.

H: Thế hệ ông bà đã lên bờ chưa?

Đ4: Chưa.

H: Tổ tiên của mình ngày xưa làm nghề sông nước là ở đâu về đây không ạ?

Đ3: Khi tề bố tôi sinh tôi ra là ở dọc sông, nghe lụt bão là vô trốn trong làng của họ để ở.

Đ2: Ông bà hình như quê ở ngoài Bắc trôi dạt vô đây, ở trên cồn cao của Hồng Thủy, có 3 bốn anh, em gì đấy. 1 ông ở trên Đồng Hới, 1 ông về đây, mới sinh sản ra con cháu sau này đó. Nghe cha kể bà tổ là người Thanh Hóa.

H: Thế hệ các anh, chị là đã lên bờ rồi?

Đ4: Lên bờ rồi.

H: Tuy lên bờ nhưng vẫn tiếp tục làm nghề chài lưới cũ không ạ?

Đ8: Có, nhưng chủ yếu là làm ruộng, chài lưới là nghề phụ thôi.

H: Ở đây mỗi người được chia bao nhiêu ruộng?

Đ5: Lúc trước, 1 người được 350 m²

H: Đất ruộng ở xóm mình đây so với đất ruộng của xóm khác thì thế nào?

Đ7: Đất ở đây vất vả lắm, mưa thì lụt mà hạn thì cháy.

Đ5: Cải cách ruộng đất, đất xấu giao cho Trúc Ly, bữa ni ruộng vẫn xấu.

Đ2: Đất toàn đầu thừa đuôi thẹo

Đ5: Đường xá vất vả lắm, nhà nước mới làm đó.

H: Từ ngày xưa đến giờ mình canh tác ruộng đất thì có trồng thêm cây gì khác không ạ?

Đ6: Trồng màu, khoai, sắn.

Đ4: Đầu tiên họ chia cho đất ruộng sâu, không trồng lúa được mới chuyển qua cội lát. Một thời gian ngập mặn làm không được nên chuyển qua thủy sản. Ruộng đất bấp bênh lắm, làm không đủ ăn.

H: Những lưới ở trên sông của ai?

Đ4: Nhiều nhà?

H: Một số hộ nuôi thủy sản là nuôi con gì ạ?

Đ 6: Làm hồ, nuôi cá, nuôi tôm.

H: Thế còn những cái lưới để xung quanh đây?

Đ6: Là cá lồng đó.

H: Mỗi nhà có được một cái không?

Đ5: Lúc trước thì nhiều nhà có, nhưng sau này nhiễm mặn không nuôi được nên còn ít.

Đ8: Nước mặn theo sông Nhật Lệ vào?

H: Xóm mình có phải là xóm nghèo nhất trong xã không?

Đ: Xóm Chợ là nghèo nhất.

H: Thế xóm nào giàu nhất?

Đ6: Xóm Đò đó, xóm 4.

Đ2: Xóm ni thì con cháu nó đi làm ăn xa, chỉ còn lại ông bà già với con nít thôi. Xóm Đò là họ làm đày, họ đi trầm, đi qua các nước họ làm trầm cho nên là kinh tế vững vàng. Xóm đây nói cho đáng là không ai đi trầm.

H: Làm trầm ở đâu à bác?

Đ2: Họ đi qua MaLai, qua Trung Quốc. Họ đi khắp.

H: Họ tự đi hay như nào?

Đ2: Tự đi thôi, đi làm chui làm lủi rứa.

H: Thế nghề làm trầm bắt đầu từ bao giờ các bác có biết không?

Đ2: Hơn 20.

Đ6: Hơn, từ những năm 1980

Đ2: Ai mà gan họ cứ đi thì làm giàu. Nhưng cũng có người đi bỏ mạng

H: Xóm mình không có ai đi?

Đ2: Có đi, nhưng mà ít.

H: Thủy sản thì ngoài nuôi cá lồng và tôm ra thì còn nuôi loại nào khác không ạ?

Đ2: Có đi thuyền ban đêm. Ban đêm tranh thủ cũng có mấy nhà đánh đò đi thả lưới, thả chài rồi sang về.

H: Dân trong xóm, chịu ảnh hưởng của mưa, bão, lũ rồi nước mặn nó tràn vào như thế nào? 10 năm trước tình hình nó thế nào? Và bây giờ nó thế nào?

Đ2: Trước đây đường quốc lộ chưa làm thì lũ lụt vô nước nó còn ra mau. Bây giờ có đường quốc lộ lụt một cái là nó ứ vào đây, mãi không ra được. Cổng ngoài đây là quá nhỏ, thành thử ra không thoát được nước nên nương vườn trong đây bị úng ngập hết. Bởi vì đường quốc lộ cao quá.

H: 10 năm trước thì đường này chưa làm.

Đ2: Chưa, còn đi con đường thấp ở phía dưới. Có lụt to một cái là đi đò lên Đồng Cát để trốn lụt cũng dễ. Từ ngày làm đường đây đến giờ là ở đây rất bí, lụt to một cái là coi như chịu.

H: Ngoài lý do con đường ra thì con lý do nào khác nữa không?

Đ6: Năm nay mưa quá lớn, lượng mưa nhiều ứ nước nhiều hơn. Nếu nhiều cống rộng thoát dễ hơn.

H: Mức độ thiệt hại của xóm nói chung và của các gia đình trước ngập úng. Bão, lụt ảnh hưởng như thế nào tới đất đai, trồng trọt, chăn nuôi?

Đ7: Đất đai ở đây làm cũng khó lắm, không phải như mấy xã kia. Đất có chất phèn, chất mặn làm mùa lúc nào cũng mất mùa. Ở đây có 2 vụ, vụ tháng tám lúc nào cũng mất hết.

H: Nếu đất đai mà như thế thì người nông dân có cách nào để cải thiện về đất đai không? Bởi vì mình vẫn còn phải trồng màu, trồng lúa?

Đ6: Thường là bón vôi, hoặc cho nước ngọt vào xả nước mặn ra. Dân đề nghị lên thôn để làm. Thứ 2 là chọn cái giống cho nó hợp với chất đất đó, ví dụ như giống X21, VN20, X23.

H: Ba cái giống đó mình áp dụng từ khi nào anh?

Đ2: Chục năm

Đ6: Từ năm 1990, 1992.

H: Thế trước kia thì trồng giống gì ạ?

Đ6: Ló đỏ, ló chiêm.

Đ2: Những giống đó không năng suất, đại khái ngày xưa 1 sào chỉ khoảng 5-7 chục cân. Nó thì chịu được mặn, ngập bao nhiêu vẫn sống, nhưng thưa hạt lắm. Nhà nước bây giờ đổi sang giống này thì năng suất cũng tương đối là khá, 1 sào cũng được 2 tạ.

H: Giống ngày nay là do chỉ đạo từ cấp trên, còn tiền giống, tiền bơm nước thì mình vẫn phải đóng chứ ạ?

Đ2: Vâng. Về mùa ni con đỡ, chứ về mùa 8 (tháng 8 âm lịch) thì tôi có khi phải làm tới 3 lần. Tháng 5 bắt đầu gieo, đến tháng 8 thu hoạch. Nhưng 1 mặt ruộng mà năm ngoài tôi phải làm tới 3 lần, vì lần gieo đầu tiên nó chết trắng vì nó nhiễm mặn, gieo lần thứ 2 cũng mất luôn, lần thứ 3 đi nhổ từng cây một của các nhà gieo dày họ cho để về cấy. Về cấy nhưng mà nó chết, chết là mất trắng luôn.

Đ1: Lại còn chuột nhiều.

Đ4: Năm mô lụt to thì đỡ chuột đi. Năm mô mà lụt ít thì chuột nhiều.

Đ1: Hình như hợp tác xã cũng không có đánh giá thiệt hại của người dân, Ví hộ này, hộ kia thiệt hại bao nhiêu phần trăm để hỗ trợ cho họ.

H: Cái vụ không trồng lúa thì mình có trồng rau màu gì không?

Đ2: Trồng sắn, trồng khoai, trồng rau cải?

H: Thế mưa, bão thế này thì nó có ảnh hưởng đến rau, màu không?

Đ2: Nếu mà trời thuận thì làm màu cũng đỡ, còn trời mưa thì làm màu cũng khổ lắm.

H: Các bác có thể kể cơn bão số 10 vừa rồi vào Quảng Bình nó thiệt hại như thế nào không ạ?

Đ1: 100% các gia đình bị tốc mái

Đ5: Cây đổ.

Đ7: Lúa trong nhà cũng ướt hết

Đ4: Trong nhà cũng như ngoài sân.

Đ3: Năm 2010 là bị nặng nhất.

H: Về chăn nuôi thì mình bị ảnh hưởng như thế nào?

Đ: Tháng 8, tháng 9 là trôi hết, trôi mất cả trâu.

Đ2: Lụt đến bất thành linh lắm.

Đ3: Người còn lo thoát không được nói gì đến trâu bò.

Đ2: Nước quá to. Chị tưởng tượng mùa lụt nước ở trên Trường Sơn về là nó tập trung vào đây hết. Lúc ấy ở đây với bên Hàm Ninh là bát ngát xa đũa luôn, chỉ có vài bong cây thôi.

H: Lúc đấy người chạy đi đâu?

Đ6: Nhà nào cao thì trèo lên trên, có thuyền thì đi thuyền.

H: Thế còn nhà thấp thì đi đâu?

Đ2: Lên trên Đồng Cát

H: Đồng Cát là ở đâu?

Đ8: Qua đường quốc lộ 1A

Đ 5: Cái năm đó vất vả lắm.

H: Về đời sống cũng đảo lộn hết?

Đ4: Đảo lộn hết, đi sơ tán hết, chỉ có thanh niên ở nhà thôi.

Đ2: Mụ đi trước, ông đi sau

Đ5: Năm nó dân không biết, không chuẩn bị gạo. có nhà không có chi ăn.

H: Năm nó là năm nào?

Đ4: Năm lụt to, năm 2010 đó, chết đói hết.

Đ5: Chết đói hết, trên chưa cho cái gì ăn, nên nấu cháo ăn trừ bữa.

H: Mỗi đợt lụt như thế kéo dài bao nhiêu lâu?

Đ2: Nhiều nhất, to nhất là 10 ngày.

H: Lụt như vậy thì mình đi sơ tán ở đâu?

Đ3: Sơ tán ở sau đàng, sau thôn Hà, có nhà bà con cao.

Đ5: Bà con, hàng xóm cho ở nhờ

Đ3: Đóng cửa hết lại, đồ đạc bỏ lên cái sập ni, khi nước to vào sập, xoong nồi trôi hết. Sau khi lụt rút thì có đoàn huyện tỉnh về quay phim, cho 2 nhà 1 thùng mì tôm, chia 2. Cho mụ ni (bác thứ 5)

H: Nhà nào làm cá, làm tôi có bị mất không?

Đ5: Mất hết chứ, có mô được

Đ4: Mất chứ, nếu mà tháo lưới chưa kịp thì mất.

H: Thế thuyền có mất không?

Đ 4: Thuyền đem lên nhà, cột lên nhà, ai kêu là bơi tới cứu.

H: Ở đây có kinh nghiệm dân gian gì về đoán bão, lụt không ạ? Như ngày xưa truyền lại là có những kinh nghiệm gì thì năm nay sẽ lụt to, hay lụt bé, có mấy trận lụt. Ngoài Nghệ An người ta cũng nói về những kinh nghiệm như thế, đây là Quảng Bình thì các bác biết được kinh nghiệm nào thì các bác sẽ viết ra.

Đ6: Theo tôi đúc kết lại nội dung của mấy người đã ghi trên đó, chỉ có là:

- Lũ lụt mà sắp tới là khi mô sấm ngoài biển cũng vang dền, mây dựng đứng thành từng trụ là sắp tới sẽ có mưa, bão to.
- Thứ 2 là cỏ ống mà 2 ngắn thì hấn sẽ lụt 2 đợt, 1 ngắn là lụt 1 đợt. Ngắn mà ra ngoài chỗ ngọn lá là lụt sẽ to.
- Cái thứ 3 là kiến cũng có, đến ngày nào kiến đổ thành linh hấn ra nhiều thì cũng báo động cho mình biết trời sẽ có lụt.

H: Kinh nghiệm của các cụ thì cũng đúng đến tận bây giờ, vậy người dân có căn cứ vào những kinh nghiệm này để ứng phó với cả bão lụt không ạ?

Đ2: Dân ở đây về mùa tháng 7, tháng 8 bắt đầu gặt xong thì lúa má đưa lên trên giâm, trên tra hết rồi, trừ trường hợp những nhà không có cái giâm trên ni, họ không có chỗ để thì họ mới để dưới đất thôi. Chứ còn vào mùa tháng 7-8 năm nào cũng phải có lụt, không to thì nhỏ. Tôi cứ gặt xong về là đưa lên trần nhà đó, xong cái lụt, cái bão mới đưa xuống.

Đ4: Dân ở đây cũng phải đề phòng hết.

H: Tổng kết ý kiến của người thảo luận về cách ứng phó:

- Heo, gà cho lên bàn treo lên cao, dự trữ rau và gạo cho heo gà
- Khi mưa sắp tới chuyển các loại lương thực, áo quần lên cao
- Chuẩn bị dây chằng chằng để néo nhà cửa
- Đóng kết chuyển lợn gà lên cao
- Xay gạo thóc thức ăn dự trữ
- Đến mùa tháng 7 xong đưa lúa lên trần nhà.
- Chuẩn bị sát gạo khoảng 30 cân
- Chuẩn bị mắm muối, ...
- Đồ đạc kê lên
- Cho thuyền vào trong nhà trước
- Làm khuôn nấu ăn
- ...

H: Chuyển lên cao là chuyển lên cái chạn này hả?

Đ2: Vâng.

H: Chạn thường làm bằng gỗ, thế có phải nhà nào cũng có chạn bằng gỗ không?

Đ2: Nhà nào không có chạn thì họ cột 4 góc nhà rồi để đồ lên trên (gọi là cái chồ). Có cả chạn cả chồ.

H: Ở trên thấy các bác ghi là chuyển lên còn?

Đ2: Còn là còn cát trắng đó.

H: Ở có nhà ai không có thuyền không ạ?

Đ3: Nhà nào cũng có.

H: Thuyền gỗ hay thuyền gì?

Đ6: Thuyền tôn hết

H: Thế thuyền thì chở được bao nhiêu người.

Đ8: Chở được 10 người thôi

H: Thế thì ai là người chèo thuyền?

Đ8: Nhà mô thấp thì xóm tập chung chuyển trước cho họ, nhờ anh, em, hàng xóm.

H: Đối với sản xuất và chăn nuôi thì mình có căn cứ và kinh nghiệm này để trồng trọt và nuôi lợn, gà... để cho nó phù hợp với thời tiết không ạ?

Đ6: Thường thường nói đến nuôi lợn thì phải qua hết lũ mới nuôi. Trong 1 năm có 12 tháng thì nuôi đến tháng 8-9 con nào to là bán hết để phòng lũ. Sinh ra cái cũi với cái kết đó là để bỏ lợn, khi nào lũ là bỏ lên cao.

H: Nuôi gà, vịt thì làm thế nào?

Đ6: Gà, vịt thì cũng đóng cũi, đóng kết như thế, cũng bỏ vào để đưa lên cao.

H: Rau, màu thì mình có căn để trồng để cho nó không bị lụt, bị mất không?

Đ2: Không cần được

H: Mỗi một trận lụt như thế thì mình cần bao nhiêu tiền để mua gạo, đồ ăn, mắm muối .. mỗi gia đình cần bao nhiêu tiền?

Đ2: Tiền bạc để chuẩn bị là ở đây mấy khi có mô. Gạo với rau cỏ thì có sẵn đó, rau cỏ cũng có rồi, chỉ có mua vài chai nước mắm, mì chính thôi.

Đ5: Trong nhà có 5-6 người thì phải chuẩn bị 3 triệu

Đ8: Khoảng 2-3 triệu

Đ2: Nhà đông người cũng phải hết từng đó.

H: Có phải vay mượn gì không ạ?

Đ2: Mùa lụt thì mình đi ký nợ trước, mình cứ ký nợ trước hết lụt thì làm trả sau.

H: Có nhà nào không phải ký nợ không?

Đ2: Nhà mô cũng phải ký, nếu không làm việc tiền thì mang gạo đến cầm.

H: Khi bão, lụt các gia đình đều gặp khó khăn như thế thì hỗ trợ nhau như thế nào?

Đ5: Ở đây đùm bọc nhau lắm. Nhà thím không có thì tới nhà tôi, nhà tôi không có thì tới nhà thím. Tôi có gạo đang dư thì bà con đến lấy. Hoặc là anh, em hàng xóm vay mượn tiền của nhau, chứ chờ xã hộ lâu lắm.

H: Các xóm khác có hỗ trợ xóm mình không?

Đ2: Xóm mô lo xóm đó. Ngoài đó họ chạy vào đây sao kịp

H: Xã có chủ trương gì không?

Đ: Đội ni là nghèo nhất, nhưng vừa rồi xã cũng chỉ hỗ trợ mỗi hộ 1 cân gạo với 6 gói mì tôm, chia đều cho các thôn hết.

H: Xã có đội dân quân hay đội dân phòng khi có lụt to thì họ vào để chằng chống nhà cửa?

Đ5: Không có mô hết.

H: Khi bão lụt tất cả các nhà có được không?

Đ5: Chia bình quân, nhà 1 người cũng 1 cân gạo, 5 người cũng 1 cân gạo.

H: Xóm mình có ai làm cán bộ Ủy ban không?

Đ5: Không có ai hết. Lúc trước còn chờ mấy ông cán bộ huyện ủy, thường vụ, nhưng về hưu hết rồi.

H: Ở đây ngoài những người làm ruộng, làm thủy sản ra thì có ai đi làm ăn xa không?

Đ5: Có nhiều chứ, làm thuê ở Sài Gòn, Lào, Thái Lan, Trung Quốc.

Đ2: Cái này ở đây chúng tôi cũng đã phản ánh rất nhiều trong các cuộc họp hội đồng. Hội đồng của tỉnh về tiếp dân thì chúng tôi cũng đã phản ánh rất nhiều, nhưng hầu như là hạt cát bỏ biển thôi. Tôi cũng hay phát biểu hay nói lảm, nhưng hầu như bằng không.

H: Thế còn nguồn hỗ trợ bên ngoài, của các nhà hảo tâm?

Đ2: Đây là vùng trũng hay bị bão lụt, tôi có 1 cô bạn ở bên kia cầu, cứ điện sang hỏi “nhà mày được bao nhiêu yến gạo”, “nhà tôi được 1 cân” hấn ngời hấn cười. Nó bảo “tao ở đây ngã ghé ra chơi mà được 2-3 chục kg”. Cái ni là do tỉnh, do huyện phân chia. Nhà con bạn tôi khi không còn 1 bóng cây, bong cối nào thì nhà hấn mới bắt đầu lụt, thế mà hấn lại được ăn nhiều. Các nhà hảo tâm đến mà cho về lũ lụt đó thì rất hiếm, hình như là phải qua xã hết. Còn vừa rồi chỉ có công ty bóng điện Rạng Đông vào cho nhà đằng trước này 2-3 bóng, nhưng ông Phó chủ tịch Ủy ban kêu ngược vô “ anh đi cho từ thiện thì phải qua xã, mần rằng anh qua đây ông cho”. Cuối cùng ông ấy không cho nữa mà đi ngược sang bên xã bên ông cho. Cái này Ủy ban không làm việc công bằng với dân. Người ta đi làm từ thiện, chỗ nào khổ, chỗ nào cực thì người ta đến người ta cho.

H: Ở thôn có Ban phòng chống bão lụt không?

Đ2: Có chứ, nhưng họ bầu ra để cho có cái ban, còn thực tế đến khi lụt lội không còn bóng người nào.

Đ6: Có ban nhưng cho đủ cơ cấu, còn không thực hiện.

Đ2: Khi bão xảy ra thì các nhà phải tự khắc phục, còn ngoài đường thì trước mặt nhà ai thì nhà ấy làm.

H: Trong xóm có ai hộ nghèo không?

Đ7: Có

Đ5: Tôi

H: Ở xã không hỗ trợ gì hết?

Đ5: Nếu mà có cho gì cũng chia đều người.

H: Bây giờ muốn hỏi mọi người là xã họ có hỗ trợ cho người dân như là có loa truyền thanh thông báo bão lụt đang ở mức độ như thế nào? Hoặc là lịch sản xuất cũng có thông báo, hoặc là những người neo đơn không có nơi nương tựa thì khi bão lũ đến có cho người vào đón không?

Đ: Hỗ trợ neo đơn thì không?

H: Thế còn hỗ trợ cho vay vốn?

Đ6: Có

H: Hoặc sau đợt bão lụt, có dịch bệnh cho vật nuôi, người thì người ta có cho mình khám sức khỏe không?

Đ: Có

H: Như vậy là chỉ chia không đều và không kịp thời thôi.

H: Theo các bác và các anh, chị để người dân và chính quyền địa phương có thể ứng phó tốt với bão lũ và lụt đày thì cần hỗ trợ những gì ạ?

Đ8: Mỗi gia đình đều muốn được hỗ trợ hết, hình như từ mấy chục năm nay dân không đòi hỏi chính quyền phải hỗ trợ gì, dân họ tự lực thôi. Còn sau khi bão thì họ cũng có giúp, nhưng cũng còn những cái quan liêu. Đáng lẽ sau khi bão xong bên mặt trận và trưởng thôn phải thành lập 1 ban khảo sát các gia đình bị tai hại như thế nào của lụt bão để có phương án hỗ trợ. Trưởng thôn ở đây là độc quyền.

H: Ngoài ra, mọi người có mong muốn là người dân biết được thông tin về tình hình bão lũ một cách chính xác để mình có thể ứng phó kịp thời không ạ?

Đ8: Cái này thông tin cũng phụ thuộc vào Đài tiếng nói Việt Nam là chủ yếu.

Đ4: Cán bộ là phải đi sâu, đi sát với dân.

CẢM ƠN VÀ KẾT THÚC THẢO LUẬN!